

nu gebeurt het onderaardsch, als grondwater. Merkwaardige voorbeelden hiervan vindt men bij den Waterberg, een terrein, gelegen aan den Schelmschen Weg. De oorzaak van het te voorschijn treden van het water is het voorkomen van leem. Hierdoor liggen de vijfvertjes op zeer ongelijke hoogte: twee $\pm$ 8 M. van elkaar gelegen kommen toonden verleden zomer een verschil van 2 M. in hoogte van den waterstand. Hoe moet nu zoo'n gebied heeten? Haast niet te gelooven is het, in ons regenrijk landje! En toch is het zoo. Het is een gebied zonder afvloeiing! Deze Abflusslosigkeit is *het* kenmerk van woestijnen en steppen. Dit was het eerste gebied, dat ik in Nederland gevonden heb. Maar er zijn er meer: in Drente zijn ook enkele stukjes. Het zal wellicht door vele lezers waarschijnlijker geacht worden, dat dit mogelijk is, als ik er bij vertel, dat ook in den Baltischen Landrug een gebied als zoodanig door Keilhack beschreven is.

Juist dat steenen brugje stelt ons in staat te bewijzen, dat deze daling zich ook in de 19e eeuw vertoond heeft: waarom toch zou men overgegaan zijn tot het bouwen van een brug, als er geen water stroomde, zij het dan slechts tijdelijk? En bij mijn weten heeft er de laatste 15 jaar nooit water gevloeid.

Dat deze daling van het grondwater, in verschillende landen geconstateerd, grooten invloed heeft op het landschap, wat zijn plantengroei, zijn vruchtbaarheid, enz. betreft, behoeft ook weer geen betoog. Dat de waterleidingen deze daling bespoedigen, is zeer wel in te zien. Een groot gevaar ducht de Veluwe, wanneer Amsterdam zijn water voor een gedeelte er ook van gaat betrekken.

Door deze daling van het grondwater kan meteen verklaard worden de eigenaardige ligging van de bekende „sprengen“ op de Veluwe. De plantengroei wijst reeds aan, dat de bovenste lagen droog zijn: een heidevegetatie bedekt zelfs een gedeelte van de hellingen. Maar plotseling gaat deze over in gras. Vooral de onderste deelen van de kanten toonen een bijzonder weligen plantengroei. Wordt door mensch of dier een gedeelte der heide vernield, dan wordt aan den wind gelegenheid gegeven, het zand op te waaien. Doch daarover later.

Een anderen keer zal ik de dalen zelf en de afzettingen uit het water wat nader beschouwen.

Assen.

G. J. A. MULDER.

(Wordt vervolgd).

EEN VERDWIJNEND STUKJE NATUUR.

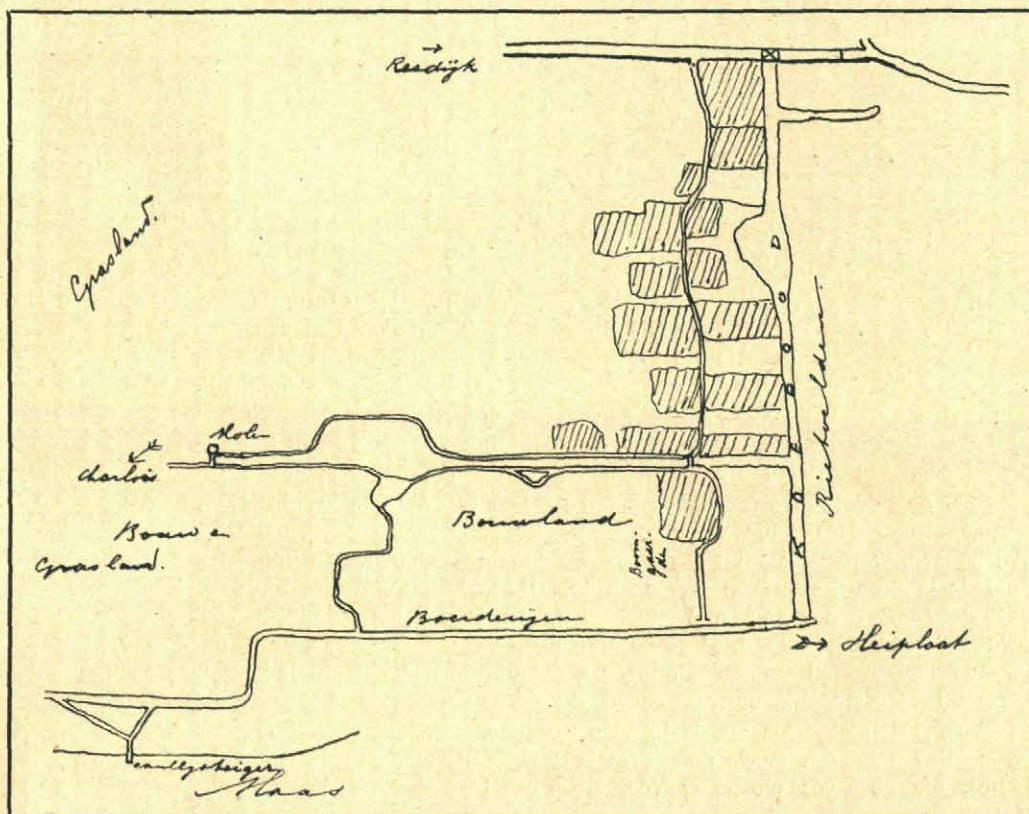

E omstreken van Rotterdam bieden over het algemeen den natuurliefhebber weinig mooie plekjes aan, op enkele gunstige uitzonderingen na: de Oude Plantage, de Kralingsche plas en vooral — en hier wilde ik het nu eens over hebben, de Koedood. De Koedood is een polder ten Zuid-Westen van Rotterdam. Het is geen gewone graspolder, geen effen vlakte, neen, het is..... ja, hoe dat te zeggen. Dat kan zoo maar niet met een paar woorden.

We zullen maar eens in onze verbeelding te Rotterdam op het veerbootje stappen dat

van de Ruigeplaatweg, bij de fabriek van Wilton, afvaart, en dat ons zal brengen naar Heiplaat, een gehucht aan de Zuidzijde van de Maas. We gaan na een minuut of vier varen aan land en volgen een dijk, beplant met zware boomen. Rechts van ons ligt de Maas, links een lage polder, hier onafzienbaar grasland.

Onder aan den dijk, langs de sloot, staat een rij knotwilgen, waarin benden musschen hun nesten hebben gebouwd, soms wel twee in één klein, bladerloos wilgenstammetje. We laten de lawaaimakers schreeuwen en wandelen verder. Weldra buigt de dijk om naar rechts en nu zien we in de verte Koedood; eindeloze rijen knotwilgen en overal vrij hoge en dichte boschjes. De houtsoort kunnen we nog niet onderscheiden. Vlak bij den dijk liggen

boerderijen met boomgaarden — meest peren en appelen, verder morellen — achter de boerderijen graan-, aardappel- en suikerbietenvelden; daarachter ligt de Koedood.

Ik heb daar op die aardappelvelden wel eens gezocht naar Doodshoofd-rupsen, maar ik heb ze nooit kunnen vinden, en evenmin hadden de boeren aan wie ik dat vroeg, rupsen opgemerkt of poppen gevonden.

Nadat we een minuut of tien hebben geloopt, slaan we links af, een aardig laantje in, met wilgeboomen aan beide zijden, echte Koedood-wilgen, dik onder het mos. In die knotwilgen in de Koedood kan een verzamelaar veel buit behalen: poppen en rupsen, kevers enz. De meeste knotwilligen zijn hier van boven dicht begroeid met stronkvarens. Verscholen achter die varens bouwen de winterkoninkjes hun kunstige nesten. Men kan zich hier bij

Rotterdam geen streek voorstellen zonder deze kleinen snuiter. Ook aan andere vogels is de Koedood rijk maar vóór die op te noemen, zullen we eerst onze wandeling voortzetten. Na

Lamia Textor.

eenige bochten komen we op een grasveldje, door sloten begrensd. Als we dit veldje zijn overgestoken, zien we een vaart voor ons, die zich meer links verbreedt en een vijvertje vormt. Hier groeien in grooten getale de prachtige waterlelies, gele zoowel als witte en menig waterhoentje zien we verdwijnen in het hooge riet, dat aan de oevers van het meertje groeit.

De karakieten zingen hun hoogste lied en zoo nu en dan hooren we de vroolijke gorzen. We slaan nu rechts af en volgen een laantje met een drie-, op sommige plaatsen wel vierdubbele rij wilgen, de meeste begroeid met varens en bitterzoet.

We passeeren twee hekken, door den

vriendelijken boer voorzien van stevig ijzerdraad.

Aan den overkant dichte boschjes van ongeveer drie, vier meter hooge elzen en wilgen. Weldra wordt een bruggetje zichtbaar over den vliet. Het laantje dat we nu betreden is in het hartje van den Koedood. Het is een dijkje met een sloot aan den eenen kant en moeras aan den anderen kant. Natuurlijk weer groen bemoste wilgen aan beide zijden. Aan den overkant van de sloot hooge elzenboschjes, afgewisseld door wilgenhout. De andere kant van het weggetje is nog veel aardiger. Vlak bij het bruggetje is een wilgenboschje, zooals op het schetskaartje te zien is. Dan volgt een stuk veenmoeras, in het voorjaar rood van de orchideeën, dan krijgen we weer een boschje, dan weer veen, enz. het heele laantje langs.

Die boschjes zijn gewoon eenig. We zullen er eens een ingaan. Eerst over een slootje springen dat het boschje van den weg scheidt. En nu zorgen, dat we onze beide handen vrij hebben, want deze wilgenboschjes zijn ongelooflijk dicht. We kunnen haast niet vorderen door de talloze takken van braam en hop. De laatste groeit hier zoo overvloedig, zoo dicht, dat we soms den hemel niet meer zien, we loopen onder tentjes van hop, die over de wilgentakken is heengegroeid en er als een deken oplicht. Maar we dringen door, onderweg planten verzamelend als koninginnekruid, dat op open plekken in de boschjes groeit, prachtige varens, basterdwederik, moeraswederik enz.

Volstrekt niet zeldzaam is in onze Koedood, de ontmoeting met een mooie dofwarte boktor, *Lamia textor*, die ge soms plotseling voor u op een blad ziet zitten.

We moeten echter oppassen; want hier en daar bevinden zich in deze boschjes gaten die met slingerplanten zijn bedekt en waar we leelijk in zouden kunnen wegzakken.

Een boschje is er langs het laantje, waar kamperfoelie groeit, reusachtig veel, soms is een wilgenboom één bouquet van kamperfoelie geworden. Als we goed zoeken vinden we de bekende klemdraai daar in vrij groot getal, meestal bij elzen, niet bij wilgen. Ons kamperfoelieboschje is zeer rijk aan vogels. Tweemaal heb ik er een nest met eieren gevonden van de Tortelduif (*Turtur turtur*) en de plaats van deze nesten vond ik vrij

Vespa Germanica.

merkwaardig. Er waren namelijk twee takken van els ongeveer een meter van elkaar en die waren verbonden door eenige kamperfoelitslingers. Midden op die kamperfoelietakken nu hadden de duiven hun nesten gebouwd, een onaanzienlijk hoopje twijgen, zonder diepte. Ik begrijp niet hoe de eieren er op konden blijven liggen. Verder nestelen er in de Koedoodboschjes — voor zoover ik zelf heb waargenomen — geelgors, grauwe gors, veel merels en zanglijsters, rietzanger en spotvogel (één maal gevonden). In de rietvelden heb ik broedend aangetroffen waterhoen, karkiet en rietzanger.

Roodstaartjes, meezen, vinken, merels, winterkoninkjes, tortels nestelen op of in de knotwilgen, beschut door hooge varens.

De winterkoninkjes bouwen hun speelnesten in het kamperfoelie-boschje, ware kunststukjes.

De Koedood is ook rijk aan insecten; in Juni wemelt het er van de bessenspanners. Verder de groote beer, drinker en berken-eenstaart.

Van de vliesvleugelingen: *Vespa Crabro*, *vespa germanica*, steen-, aard- en akkerhommels.

Langs de slootkanten groeit het Robbertskruid (*Geranium Robertianum*), in de slooten dicht opeen de prachtige *Hottonia* en *Stratiotes aloides*.

Verder de moeraswederik, ja — ik heb daar op een weggetje zelfs *Epipactis latifolia* gevonden, twee exemplaren.

In mijn verzameling bevindt zich een wespennest, dat we heel toevallig hebben gevonden. Mijn vriend en ik waren in November van het vorige jaar er op uitgegaan, om een wespennest uit te graven, dat we al den geheelen zomer begeerd hadden, maar dat was ons niet gelukt vanwege de honderden bewoners. In November, toen we bij het nest kwamen, zagen we dat er geen wespen meer waren, maar geen cellen ook! Het nest was uitgegraven. Natuurlijk groote teleurstelling, maar er zat niet anders op: we moesten weer naar huis. Toevallig slenterde ik een eindje verder en — door een gat in den grond, ongeveer een halve decimeter in middellijn, zag ik iets wits. Dat kon wel eens een wespennest zijn! Vlug mijn kameraad geroepen en aan het graven. En daar kwam me een wespennest voor den dag! Een bal van ongeveer vier decimeter middellijn. We hebben het nest uit elkaar moeten nemen, omdat het zoo vuil was. Er waren zes lagen cellen boven elkaar.

Onze mooie Koedood zal het echter niet lang meer maken. Misschien nog een jaar, maar dan wordt ze uitgebaggerd om plaats te maken voor de grootste gegraven haven ter wereld, de Waalhaven. Ik vind het prachtig dat Rotterdam zulk een haven krijgt, maar ik zag toch liever, dat de Koedood nog een paar jaartjes ongerept bleef!

C. A. V. D. GEN.

DE OOIEVAARS.

U kom ik u eens vertellen van al de wederwaardigheden die wij dezer dagen beleefden op en om het ooievaarsnest, over de oprichting waarvan u zoo vriendelijk was mij raad te geven. 20 Maart stond het nest opgericht en werd gevuld met losse paardenmest, zooals dat hier in de Betuwe gebruikelijk is, maar tot aan de vorige week diende het alleen tot observatiepost van een paar uilen, die zich, zoodra de schemering inviel, op den rand zetten, om vandaar uit argelooze veldmuisjes te overvallen. Reeds hadden wij alle hoop opgegeven dat er zich nog eens huurders zouden opdoen, toen ik Donderdag 29 Mei na een afwezigheid van enkele uren thuiskomend, verrast werd met het bericht, dat er dien morgen van 10—2 een ooievaar op het nest was geweest. En dat had ik nu juist gemist! Nu maar gehoopt, dat hij terug zou komen; den volgenden morgen kwam hij ook weer en kon ik hem in levenden